

Nisan/April 2024, Cilt/Volume: 14, Sayı/Issue: 1, 61-74.

Başvuru/Submitted: 29.08.2023

Kabul/Accepted: 12.02.2024

Yayın/Published: 24.04.2024

DOI: 10.17828/yalovasosbil.1351715

Araştırma Makalesi/Research Article

<https://dergipark.org.tr/tr/pub/yalovasosbil>

Çocukluk Çağı Travmaları ve Adil Dünya İnancı ile Çocuklarda Mükerrer Suça Sürüklenme Arasındaki İlişkinin İncelenmesi: Erzurum İli Örneği *

Şule Zehra Gülmez** - Ahmet Demirden*** - Mustafa Durak****

Öz

Bu çalışmanın temel amacı, mükerrer suça sürüklenmenin çocukluk çağı travmatik yaşantılar ve adil dünya inancı ile ilişkisinin Erzurum il örneğinde incelenmesidir. Çalışmaya 2021-2022 yılları içerisinde Erzurum ili sınırları içindeki Erzurum Adliyesinde suç dosyası bulunan, ilk suça sürüklenme tarihinde 12-18 yaş aralığında olan, sosyal inceleme raporu düzenlemek amacıyla görüşme yapılan 174 suça sürüklenen çocuk katılımcı dâhil edilmiştir. Her bir katılımcıya öncelikle demografik ve suça ait bilgileri toplamak amacıyla Genel Bilgi Formu, Çocukluk Çağı Travmatik Yaşantılar Ölçeği ve Adil Dünya İnancı Ölçeği Formları uygulanmıştır. Araştırmada çocukluk çağı travmaları ve adil dünya inancı yönünden ilk defa suça sürüklenen çocuklar ile mükerrer suça sürüklenen çocuklar arasında nasıl farklılık gösterdiği parametre dışı testler kullanılarak analiz edilmiştir. Mükerrer suça sürüklenen çocukların ilk defa suça sürüklenen çocuklara göre daha fazla çocukluk çağı travmatik deneyim yaşadıkları ve adil dünya inançlarının düşük olduğu görülmüş olup, ayrıca çocukluk çağı travmaları ve adil dünya inancı kavramları arasında anlamlı ilişki bulunmuştur. Keşif çalışması olarak tanımlanabilecek bu çalışmamızın sonuçlarının Erzurum İli özelinde veya ülke genelinde genellenebilmesi için sonuçlarının farklı araştırmalarda test edilmesi gerekmektedir.

* Bu çalışma Polis Akademisi, Güvenlik Bilimleri Enstitüsü, Suç Araştırmaları Anabilim Dalında Dr. Öğr. Üyesi Ahmet Demirden danışmanlığında başarıyla savunulan “Çocukluk Çağı Travmaları ve Adil Dünya İnancı ile Çocuklarda Mükerrer Suça Sürüklenme Arasındaki İlişkinin İncelenmesi: Erzurum İl Örneği” başlıklı Yüksek Lisans tezinden üretilmiştir (Yüksek Lisans Tezi, Polis Akademisi, Ankara, 2023).

** Uzman Psikolog, Polis Akademisi, Güvenlik Bilimleri Enstitüsü, Suç Araştırmaları Anabilim Dalı, sulegulmez96@gmail.com, 0000-0002-7360-1988

*** Dr. Öğr. Üyesi Polis Akademisi, Adli Bilimler Enstitüsü, Adli Psikoloji ABD, ahmet.demirden@pa.edu.tr, 0000-0003-2864-3692

**** Orta Doğu Teknik Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü, durak.mustafa@gmail.com, 0009-0004-7180-8012

Anahtar kelimeler: Suç, Travma, Adil Dünya İnancı, Suça Sürüklenen Çocuk, Mükerrer Suça Sürüklenen Çocuk.

Investigation of The Relationship Childhood Traumas and Belief in a Just World with Repeated Juvenile Delinquency

Abstract

The main aim of this study is to investigate the relationship between childhood traumatic experiences and belief in a just world with recurrent juvenile delinquency in the city of Erzurum. By this aim, 174 juvenile delinquents were included in the study as participants who were interviewed to prepare a social examination report, with a criminal file in the city of Erzurum Courthouse between the years of 2021 and 2022. The participants were between the ages of 12 and 18 on the date of first delinquency. General Information Form, Childhood Traumatic Experiences Scale, and Just World Belief Scale Forms were applied to each participant. The findings were analyzed by non-parametric tests that indicated significant differences between first-timed juvenile delinquents and recurrent juvenile delinquents in terms of childhood traumas, and belief in a just world. Also, recurrent juvenile delinquents were reported to have more childhood traumatic experiences and lower their belief in a just world. Finally, a significant relationship between the concepts of childhood traumas and belief in a just world were discovered. It is important to note that in order to generalize the findings of this exploratory study in the city of Erzurum or countrywide similar studies should replicate these findings.

Keywords: Crime, Trauma, Belief in a Just World, Juvenile Delinquency, Repeated.

Giriş

TÜİK verilerinin (2020) Ceza İnfaz Kurumu istatistiklerine göre 2010-2019 yılları arasında ceza infaz kurumundaki hükümlü sayısının yıllara göre artış gösterdiği anlaşılmaktadır. Ceza infaz kurumunda kalan kişi sayısı 2010 yılında 120 bin iken 2019 yılında 292 bine yükselmiştir. Genel nüfus ile karşılaştırıldığında yüz bin kişiden 430'unun ceza infaz kurumunda olduğu görülmektedir (TÜİK, 2020). Benzer şekilde yıllara göre ceza infaz kurumunda bulunan suça sürüklenen çocuk sayıları karşılaştırıldığında kuruma girdiği andaki yaşa göre suça sürüklenmiş çocuk (12-17) sayısı %1,9 oranında artarken, suça sürüklendiği andaki yaşa göre çocuk olanların sayısı % 22,8 oranında artış göstermektedir (TÜİK, 2019). Türkiye'de suça sürüklenen çocuk istatistiklerine bakıldığında Adli Sicil ve İstatistik Genel Müdürlüğü'nün yayınladığı Adli İstatistiklere (2022) göre 2021 yılında Türkiye genelinde ceza mahkemelerindeki dosyalarda suça sürüklenen çocuk sayısı 129.451'dir. Çalışmanın evrenini oluşturan Erzurum ilinde ise 2021 yılında toplam 1.247 suça sürüklenen çocuk bulunmaktadır. Suça sürüklenen çocuk sayısının Türkiye'de artması, bu alanda yapılmış ve yapılacak olan çalışmaların da önemini göstermektedir, çünkü bu çalışmalar çocuklarda suç davranışını önleyecek sağıltım çalışmalarına yol gösterici olabilmektedir.

Mükerrer suçlulukla ilişkili faktörleri inceleyen Kızmaz (2007), mükerrer suçluların büyük bir kısmının çocukluk döneminde suç öykülerinin bulunduğunu vurgulamaktadır. Bu sebeple çocuklarda suça sürüklenme davranışının sebeplerinin araştırılarak uygun müdahalelerin geliştirilmesi mükerrer suçluluğu önlemeye yönelik çözümler ortaya koymak için önem taşımaktadır. Suç davranışı tek bir nedene indirgenebilecek kadar basit bir eylem olmadığı için suç davranışı ile ilişkili birçok etken bulunmaktadır. Türk ve Hamzaoglu'nun (2019) yapmış oldukları literatür araştırmasının sonucunda çocukları suça sürükleyen faktörleri bireysel, ailesel, akran ilişkileri, çevresel ve toplumsal etkiler olarak gruplandırılmıştır. Anti-sosyal kişilik bozukluğu, hiperaktivite ve dikkat eksikliği bozukluğu, bilişsel gelişimde yetersizlik, kişilik yapısı gibi etkenler, çocuklarda suç davranışına sebep olabilen bireysel faktörlere örnek gösterilebilmektedir. Ailesel etkenler olarak aile içi şiddet, ebeveynlerin tutumu, boşanma, yoksulluk, işsizlik etkenleri başta gelmektedir. Çocukların yasalara aykırı davranışların gözlemlenmesinde okul, akran ve sosyal çevre faktörleri de önem taşımaktadır. Örneğin suça eğilimli arkadaş çevresine sahip olma, arkan zorbalığına maruz kalma, sapkın davranışlara sahip akran ve ergenler ile görüşme, okul devamsızlığının fazla olması, akademik başarının düşüklüğü, suç oranının fazla olduğu mahallede yaşama çocukları suça sürükleyen etkenlerdir.

Yapılan araştırmalarda, çocukların suça sürüklenmesinde üzerinde durulan sebeplerden biri de çocukluk çağında yaşanan travmatik yaşantı deneyimleridir (Bridges, 1926; Bartollas ve Schmalleges, 2017; Özdemir, Polat, Beşiroğlu, Özdemir, Atlı ve Akbayram, 2011). Travmatik yaşantılar, bireyin başa çıkma mekanizmasını zorlayan, çaresizlik ve umutsuzluk hissine sürükleyen, stres ve kaygı duygularını ortaya çıkaran, hayatında tehdit oluşturan deneyimler olarak tanımlanmaktadır (Silya and Marks, 2001). Çocukluk çağı travmatik yaşantılar ise kişinin çocukluk döneminde çaresizlik ve güçsüzlük ile karşı karşıya kalması durumu olarak açıklanabilir. Çocukluk çağında katlanılmaz, acı verici derecede olumsuz yaşantı ve deneyime neden olan çocukluk çağı travmaları fiziksel istismar, duygusal istismar, cinsel istismar, fiziksel ihmal ve duygusal ihmal olmak üzere beş alt başlıkta incelenmektedir (Öztürk, 2011).

Suç teşkil eden davranışlarının öncül değişkenleri [antecedent] arasında kişilik ile ilişkin [within person] değişkenler olabildiği gibi bireyin geçmişte yaşadığı olaylar, olumsuz deneyimler ve çevresindeki kişilerin uygun olmayan davranışları gibi etkenler de yer almaktadır. Mevcut çalışmada erken çocukluk döneminde deneyimlenen olumsuz hayat şartları, çocuğun sağlıklı gelişimine engel teşkil eden davranışların ve çocukluk çağı travmalarının suç işleme davranışı üzerinde etkisi olduğu ortaya konmuştur (Bridges, 1926). Hornor'a (2015) göre çocukluk çağında maruz kalınan travma, yaşam boyunca fiziksel ve zihinsel etkilerinin görüldüğü ciddi bir problemdir. Çocukluk döneminde olumsuz deneyim ve travmalar, gelişmekte olan beyin ve vücut üzerinde negatif sonuçlara yol açabildiği gibi psikolojik sağlığı da olumsuz etkilemektedir. Gelişim döneminde travmatik deneyim yaşamış çocukların evden kaçma, kendine ve çevresine zarar verici davranışlarda bulunma, şiddete yönelme, bağımlılık yapıcı madde kullanma gibi pek çok suça sürükleyen davranışlarda bulunma ihtimalleri yüksektir. Örneğin yetişkin hükümlülerin dâhil edildiği bir çalışmada suç davranışı ve çocukluk çağı travmatik yaşantılar arasında anlamlı bir ilişki bulunmuştur (Yüksel ve Çiftçi: 2017).

Çocukluk çağı travmaları ile suça sürüklenme arasında anlamlı bir ilişkinin olduğuna ve çocukluk travmalarının yüksek risk faktörü oluşturduğuna işaret eden araştırmalar bulunmaktadır. Söz konusu bağlamda yürütülen bir araştırmada, Delisi ve arkadaşları (2018) 252 suça sürüklenen çocuklarda mizaç ve çocukluk çağı travmatik deneyimin suça sürüklenmedeki etkisini incelemişlerdir. Araştırma sonuçları çocukların kişilik özellikleri ile suça sürüklenme ve antisosyal davranışları arasında anlamlı bir ilişkinin olduğunu göstermektedir. Bunun yanı sıra çocuğun demografik özelliklerinin, çocukluk çağında deneyimlenen travmatik olayların da suça sürüklenmenin yordayıcısı olduğu bulunmuştur. Driessen ve arkadaşlarının (2006) 200 mahkûmla yapmış oldukları çalışmada ise çocukluk dönemi travmalarının, olumsuz aile deneyimlerinin ve dissosiyatif deneyimlerin suç davranışına etkisi araştırılmıştır. Çocukluk çağında yaşanan travma deneyimlerinin, psikiyatrik sorunların ve olumsuz aile deneyimlerinin suç davranışı ile anlamlı derecede ilişkisinin bulunduğu tespit edilmiştir.

Adil dünya inancı kavramını kişilerin içinde buldukları çevreye uyum sağlamak, yaşamları boyunca umutlu ve güvenli hissetmek için geliştirilen bir strateji olarak açıklayan Lerner (1965) bireylerin dünyayı adil olarak algıladıkları görüşünü savunmaktadır. Kısaca adil dünya inancı, adaleti sağlamak için bireyin bilişsel olarak her ne hak ederse onunla karşılaşacağını anlatır. Böylece kişilerin başına gelen durumları hak ettiği inancıyla birlikte adil bir dünya oluşturduğunu anlatan bir psikolojik kuramdır (Dalbert, 2009). Myers (2015) sosyal psikoloji alanının konusu olan adil dünya inancı olgusunu; önyargı, kalıp yargı ve damgalama gibi tutumların bilişsel olarak sebeplerinden biri olarak açıklamaktadır. İnsanlar, kaybeden kişileri talihsizlikten ya da şanssızlıktan kaynaklı değil, olumsuz ve uygun olmayan davranışlarda bulunduğu için başına böyle bir talihsizlik geldiğini düşünme eğilimindedirler. Kılınç ve Torun'a (2011) göre kişiler yaşamla uyumlu bir şekilde hayatlarını sürdürebilmeleri için adil dünya inancına sahip olmaları gerekmektedir. Bazı bireyler bu inancı koruyarak yaşamını dengeli bir şekilde sürdürürken bazılarının ise yaşadığı olaylar ve çevresel faktörler sonucunda bu inançları sarsılabilmektedir. Daha düşük düzeyde adil dünya inancı olan kişilerde adil dünya inançları yüksek kişilere göre daha fazla suç davranışı gözlemlendiğini gösteren araştırmalar bulunmaktadır (Dalbert, 2005; Dalbert ve Filke, 2007 ve Freeman, 2006).

Bu araştırmada suça sürüklenen çocuklara odaklanılmasında suça sürüklenen çocuk sayısının artması, çalışmada önemle üzerinde durulması, çocukluk döneminde suça sürüklenmenin ileride daha ciddi suça yönelme davranışlarında etkin rol oynaması sebepleri öncelikle etkili olmuştur. Araştırmanın evrenini ise daha net olarak belirleyebilmek ve ulaşılabilirlik örnekleme çerçevesinde Erzurum ili olarak

belirlenmiştir. Araştırmanın temel problemi çocukluk çağında deneyimlenen travmaların ve adil dünya inancının düşük olmasının çocukların suça sürüklenmesinde önemli bir rol oynamalarıdır. Bu sebeplerle araştırmada her iki değişkene de yer verilmiştir. Ayrıca çocukluk döneminde yaşanan travmanın ileride kişilerde adil dünya inancı üzerinde olumsuz etkiyi oluşturması ve bu etkinin de mükerrer suça sürüklenmeyi artırması araştırmanın problemini desteklemektedir. Bu doğrultuda çocukluk çağı travmaları ve adil dünya inancı arasındaki ilişkinin incelenmesi çalışmanın hedeflerinden biridir. Literatürde bu kavramların (çocukluk çağı travmatik yaşantılar ve adil dünya inancı) ilk kez suça sürüklenen ve mükerrer şekilde suça sürüklenen çocuklarda nasıl farklılık gösterdiği yönünden incelendiği güncel ampirik bir çalışmanın bulunmadığı değerlendirilmiş olup bu açıdan literatüre katkı sağlanması amaçlanmaktadır.

1. Yöntem

1.1. Araştırmanın Örnekleme

Araştırma kapsamında 2021-2022 yılları içerisinde Erzurum ili sınırları içindeki Erzurum Adliyesinde suç dosyası bulunan suça sürüklenen çocuklar ile çalışılmıştır. Araştırmanın evreni Erzurum ilinde bulunan suça sürüklenen çocuklardan oluşmasında; araştırmacının söz konusu verilere görev yaptığı kurum nedeniyle daha kolay ulaşması ve söz konusu bölgede daha önce benzer bir çalışma yapılmamış olması etkili olmuştur. İlk suça sürüklenme tarihinde 12-18 yaş aralığındaki çocuklar hakkında sosyal inceleme raporu talep edilmesi sebebi ile 13-22 yaş aralığında olan sosyal inceleme raporu düzenlenmek amacıyla görüşülen 174 suça sürüklenen çocuk çalışmaya dâhil edilmiştir. Örneklemin oluşmasında şu kapsama ölçütleri dikkate alınmıştır: (1) suça sürüklenme tarihinde 12-18 yaş aralığında olmak (2) okuma yazma biliyor olmak (3) Suça sürüklenme davranışının Erzurum ili içerisinde olması. Veri toplama sürecinde suça sürüklenen çocuklar ve ailelerinden, ayrıca Erzurum Cumhuriyet Başsavcılığından gerekli izinler alınmıştır.

1.2. Veri Toplama Araçları

Araştırmada her bir katılımcıya öncelikle demografik ve suça ait bilgileri toplamak amacıyla Genel Bilgi Formu uygulanmıştır. Formda cinsiyet, yaş, eğitime devam durumu, anne ve babanın eğitim durumu, kardeş sayısı, ailenin gelir düzeyi, fiziksel ve psikiyatrik sağlık durumları, sigara, alkol ve madde kullanım durumları gibi suça sürüklenen çocuklar hakkında bilgilere yer verilmiştir. Çalışmaya dâhil edilen 24 suça sürüklenen çocuğun bir kısmının zihinsel retardasyonu olması, bir kısmının sağlıklı ve anlaşılır şekilde sorulara yanıt verememesi veya eksik yanıtlanması sebepleri ile söz konusu katılımcıların sadece bireysel özellikleri karşılaştırılmıştır, çocukluk çağı travmatik yaşantılar ölçeği puanları ve adil dünya inancı puanları analizlerine dâhil edilmemiştir. 150 suça sürüklenen çocuğa Çocukluk Çağı Travmatik Yaşantılar Ölçeği ve Adil Dünya İnancı Ölçeği Formları verilerek doldurmaları istenmiştir. Bernstein ve ark. (2003) tarafından geliştirilen ölçek formunda çocuklukta yaşanan fiziksel ihmal, duygusal ihmal, cinsel istismar, fiziksel istismar, duygusal istismar olayları ile ilgili 28 soru bulunmaktadır. Her soru 5 dereceli likert şeklindedir. Ölçeğin fiziksel istismar puanını ölçen bir maddesi şu şekildedir: “Bana o kadar kötü vuruluyordum ya da dövülüyordum ki öğretmen, komşu ya da bir doktorun bunu fark ettiği oluyordu.” Cevap olarak hiçbir zaman, nadiren, kimi zaman, sık olarak ve çok sık şeklinde beş cevap bulunmaktadır. Bu ölçek formu Türkiye’de çocukluk çağı travmatik yaşantılar ile ilgili çalışmalarda ve kliniklerde yaygın olarak kullanılmaktadır. Ölçeğin Türkçe uyarlaması, geçerlik ve güvenilirlik çalışması Şar, Öztürk ve İkizkardeş (2012) tarafından yapılmış olup ölçeğin güvenilirlik katsayısı $\alpha = 0,93$ olarak bulunmuştur. Mevcut çalışmada, yaşanan travmatik deneyim hakkındaki soruların geçmiş travmaların tekrar hatırlatılmasına yol açarak katılımcılar üzerinde olumsuz etkisinin olabileceği sebebi ile çocukların yaşları da göz önünde bulundurulduğunda etik ihlallerine yol açabileceği değerlendirilerek cinsel istismar alt ölçeği soruları bu araştırma kapsamında sorulmamıştır.

Adil Dünya İnancını ölçmek için 1999 yılında Dalbert tarafından geliştirilen ve Göregenli’nin (2003) Türkçeye çevirisini yapmış olduğu ölçek kullanılmıştır. Genel adil dünya inancı ölçeği 6 maddeden oluşmaktadır ve kişisel adil dünya inancı ölçeği ise 7 maddeden oluşmaktadır. Her madde kişilerin ne kadar katıldığını derecelendirmek için likert (5 dereceli) şeklinde hazırlanmıştır. Genel adil dünya inancı toplam puanı 6-30 aralığında olurken kişisel (bireysel) adil dünya inancı 7-35 puan aralığında olmaktadır. Genel adil dünya inancı ölçeğinde kişilerin genel dünyanın ve yaşamın ne kadar

adil olduğuna dair yargılarının içermektedir. Örneğin bir maddesi ‘Dünyanın aslında adil bir yer olduğunu düşünüyorum.’ şeklindedir. Kişisel (bireysel) adil dünya inancında ise kişilerin kendi yaşadıkları hayatlarında başlarına gelen olayların adil olup olmadığına dair yargılarını içermektedir. Örneğin bir maddesi şu şekildedir: ‘Eninde sonunda başıma gelen her şeyi hak ettiğimi düşünüyorum.’ Ölçeği geliştiren Dalbert (1999: 85) tarafından ölçeğin güvenilirlik katsayısı $\alpha=0,86$ olarak bulunmuştur.

1.3. Araştırma Hipotezleri

Yapılan çalışmada aşağıda belirtilen üç temel araştırma hipotezi belirlenmiştir;

1. Çocukluk çağı travmaları toplam puanı ile adil dünya inancı toplam puanı arasında anlamlı bir ilişki vardır.
2. Mükerrer suça sürüklenmede çocukluk çağı travmaları toplam puanı, duygusal istismar, fiziksel istismar, duygusal ihmal, fiziksel ihmal alt ölçek puanlarına göre anlamlı farklılaşma vardır.
3. Mükerrer suça sürüklenmede adil dünya inancı toplam puanı, kişisel (bireysel) adil dünya inancı ve genel adil dünya inancı alt ölçek puanlarına göre anlamlı farklılaşma vardır.

1.4. Analiz

Veri toplama süreci sonrasında elde edilen veriler SPSS (Statistical Package for Social Sciences) Windows 22.0 programı ile analiz edilmiştir. Ölçek ve alt ölçek (çocukluk çağı travmaları, adil dünya inancı, duygusal ihmal, fiziksel ihmal, duygusal istismar, fiziksel istismar, genel adil dünya inancı, kişisel adil dünya inancı) puanlarının normallik varsayımı Kolmogorov-Smirnov ile test edilmiş, normal dağılım göstermediği (sırasıyla; $z= 0,184$; $z=0,80$; $z=0,154$; $z=0,177$; $z=0,242$; $z=0,341$; $z=0,76$; $z=0,104$; $p<0,01$) bulunmuştur.

Araştırmanın örneklemini normal dağılım şartlarına sahip olduğu teyit edilemediği için analizlerde parametre dışı testler kullanılmıştır. Ölçek değişkenleri arasında anlamlı ilişkiler olup olmadığına ise Spearman korelasyon analizi ile bakılmıştır. Bağımsız değişken olan mükerrer suça sürüklenmenin, bağımlı değişken olan ölçek puanlarında farklılaşması Mann Whitney U ile test edilmiştir.

Araştırma neticesinde elde edilen bulgular %95 güven aralığında, $p<0.05$ anlamlılık düzeyinde değerlendirilmiştir. Katılımcılara uygulanan çocukluk çağı travmalar ölçeğinin güvenilirliği $\alpha=0,935$ olarak yüksek derecede güvenilirlik bulgulanmıştır. Katılımcılara uygulanan adil dünya inancı ölçeğinin genel güvenilirliği $\alpha= 0,938$ olarak yüksek derecede güvenilir bulgulanmıştır.

2. Bulgular

Toplamda 174 katılımcıdan oluşan suça sürüklenen çocukların 20’sini kız çocukları (%11,4), 154’ünü ise erkek çocukları (%88,6) oluşturmaktadır. Çalışmaya dahil edilen 174 suça sürüklenen çocukların yaşları 13-22 aralığındadır, yaş ortalamaları ise 16’dır. İlk defa suça karışan çocukların yaş ortalaması 15,60 iken, mükerrer suça sürüklenen çocukların yaş ortalaması 16,39 dur.

Çocukların 165’inin annesi sağdır, annesi sağ olmayan 9 çocuğun 8’i mükerrer suça sürüklenmiş çocuklardan oluşmaktadır. 170 suça sürüklenen çocuğun babası sağdır, babası sağ olmayan 4 çocuğun 3’ü mükerrer suça sürüklenmiş çocuklardan oluşmaktadır. 169 çocuğun annesi öz olup, 5’inin annesi üveydir. Aynı şekilde 169 suça sürüklenen çocuğun babası öz olup, 5’i üveydir.

İlk defa suça sürüklenen çocuklardan psikiyatrik destek alanların sayısı 14 iken, mükerrer suça sürüklenen çocuklardan 21’i psikiyatrik destek almaktadır.

Suçta sürüklenen çocukların 9’u tek çocuk olup, kardeş sayısı ortalaması 4 tür. İlk defa suça sürüklenen çocukların kardeş sayısı ortalaması 3,65 olup, mükerrer suça sürüklenen çocukların kardeş sayısı ortalaması 4,25’tir.

Tablo 1: Araştırmaya Katılan Suça Sürüklenen Çocukların Demografik Değişkenlere İlişkin Dağılımı

Bireysel Özellikler	f	%
Cinsiyet		
Kadın	20	11,5
Erkek	154	88,5
Eğitim Durumu		
Devam eden	107	61,5
Devam etmeyen	67	38,5
Anne Eğitim Durumu		
Okur-yazar değil	35	20,1
Okur-yazar	23	13,2
İlköğretim	71	40,8
Ortaokul	31	17,8
Lise	9	5,2
Üniversite	5	2,9
Baba Eğitim Durumu		
Okur-yazar değil	5	2,9
Okur-yazar	17	9,8
İlköğretim	62	35,6
Ortaokul	61	35,1
Lise	20	11,5
Üniversite	7	4,0
Yüksek lisans ve üstü	2	1,1
Ailenin Gelir Düzeyi		
Düşük	35	20,1
Orta	137	78,7
Yüksek	2	1,1
Psikiyatrik Destek Alma Durumu		
Evet	35	20,1
Hayır	139	79,9
Fiziksel Hastalık Durumu		
Evet	21	12,06

Hayır	153	87,94
Sigara Kullanımı		
Evet	83	47,7
Hayır	91	52,3
Alkol Kullanımı		
Var	21	12,1
Yok	153	87,9
Madde Kullanımı		
Var	3	1,7
Yok	171	98,3
Suçta Sürüklenme Durumu		
Bir kez	87	50
Birden fazla	87	50

Çalışmaya dâhil edilen suçta sürüklenen çocuklardan %50'si (n=87) ilk kez suçta sürüklenmiş olup, mükerrer suçta karışan çocuk sayısı da aynı şekilde %50 (n=87) oranındadır. Bu oran erkek ve kız suçta sürüklenen çocuklarda farklılık göstermektedir. Erkeklerde mükerrer suçta sürüklenen (n=79) çocuk sayısı daha fazla iken, kız çocuklarında ilk defa suçta sürüklenenlerin (n=12) sayısı daha fazladır.

Suçta sürüklenen çocukların eğitim durumlarına göre mükerrer suçta sürüklenme oranlarına bakıldığında eğitimine devam eden 107 çocuğun 77'sinin bir tane suç dosyasının bulunduğu, 30'unun birden fazla suç dosyasının bulunduğu görülmüştür. % 38,5 oranında okula devam etmeyen suçta sürüklenen çocukların çoğunluğunun birden fazla suç dosyasının bulunduğu dikkat çekmektedir. Eğitime devam etmeyen 67 suçta sürüklenen çocuk bulunduğu, 10'unun bir tane suç dosyasının bulunduğu, 57'sinin birden fazla suç dosyasının bulunduğu anlaşılmıştır. Başka bir deyişle mükerrer suçta sürüklenen çocukların %65 gibi büyük bir kısmı okuluna devam etmemektedir. Suçta sürüklenen çocukların aile gelir seviyeleri çoğunlukla (137) orta düzeydedir, bu oranın 79'unun ilk defa suçta sürüklenen çocuklar olduğu, 58'inin mükerrer suçta sürüklenen çocuklardan oluştuğu anlaşılmıştır. Düşük gelir seviyesinde olan (35) suçta sürüklenen çocukların 7'sinin ilk defa suçta sürüklenen çocukları kapsadığı, 28'inin ise mükerrer suçta sürüklenen çocuklardan oluştuğu saptanmıştır.

Tablo 2: Çocukluk Çağı Travmaları Toplam Puanı ile Adil Dünya İnancı Toplam Puanı Arasındaki İlişki Analizi

	Çocukluk Çağı Travmaları Toplam Puanı
Adil Dünya İnancı Toplam Puanı	,757**

Çocukluk çağı travmatik yaşantılar toplam puanı ile adil dünya inancı toplam puanı arasında ilişki incelenmiş olup, negatif yönde anlamlı yüksek düzeyde ilişki bulunmuştur.

Tablo 3: Mükerrer Suça Sürüklenmede Çocukluk Çağı Travmaları Toplam Puanları Açısından Farklılaşmasının Analizi

Ölçek	Grup	n	Mean	U	p
Çocukluk Çağı Travmaları	İlk Defa Suça Sürüklenen Çocuk Sayısı	77	22,8831		
	Mükerrer Suça Sürüklenen Çocuk Sayısı	73	40,7808	5274,500	0,00
Toplam		150			

Mükerrer suça sürüklenmenin çocukluk çağı travmaları toplam puanına göre fark gösterip göstermediğine 0,05 anlamlılık düzeyinde Mann Whitney U testi ile bakılmış, anlamlı bir farklılık bulunmuştur (p=0,00).

Tablo 4: Mükerrer Suça Sürüklenmede Çocukluk Çağı Travmaları Alt Ölçeklerinin Puanları Açısından Farklılaşmasının Analizi

Ölçek	Grup	n	Mean	U	p
Duygusal İstismar Alt Ölçeği	İlk Defa Suça Sürüklenen Çocuk Sayısı	77	5,7922		
	Mükerrer Suça Sürüklenen Çocuk Sayısı	73	9,9452	4628,500	0,00
Toplam		150			
Duygusal İhmal Alt Ölçeği	İlk Defa Suça Sürüklenen Çocuk Sayısı	77	6,9221		
	Mükerrer Suça Sürüklenen Çocuk Sayısı	73	14,5068	5288,500	0,00
Toplam		150			

Fiziksel İstismar Alt Ölçeği	İlk Defa Suça Sürüklenen Çocuk Sayısı	77	5,2078		
	Mükerrer Suça Sürüklenen Çocuk Sayısı	73	7,4795	4099,500	0,00
Toplam		150			

Fiziksel İhmal Alt Ölçeği	İlk Defa Suça Sürüklenen Çocuk Sayısı	77	4,9610		
	Mükerrer Suça Sürüklenen Çocuk Sayısı	73	8,8493	5099,500	0,00
Toplam		150			

Mükerrer suça sürüklenmenin çocukluk çağı travmaları envanterinin alt ölçeklerinden olan duygusal istismar puanına göre fark gösterip göstermediğine 0,05 anlamlılık düzeyinde Mann Whitney U testi ile bakılmış, anlamlı bir farklılık bulunmuştur ($p=0,00$).

Mükerrer suça sürüklenmenin çocukluk çağı travmaları envanterinin alt ölçeklerinden olan duygusal ihmal puanına göre fark gösterip göstermediğine 0,05 anlamlılık düzeyinde Mann Whitney U testi ile bakılmış, anlamlı bir farklılık bulunmuştur ($p=0,00$).

Mükerrer suça sürüklenmenin çocukluk çağı travmaları envanterinin alt ölçeklerinden olan fiziksel istismar puanına göre fark gösterip göstermediğine 0,05 anlamlılık düzeyinde Mann Whitney U testi ile bakılmış, anlamlı bir farklılık bulunmuştur ($p=0,00$).

Mükerrer suça sürüklenmenin çocukluk çağı travmaları envanterinin alt ölçeklerinden olan fiziksel ihmal puanına göre fark gösterip göstermediğine 0,05 anlamlılık düzeyinde Mann Whitney U testi ile bakılmış, anlamlı bir farklılık bulunmuştur ($p=0,00$).

Tablo 5: Mükerrer Suça Sürüklenmede Adil Dünya İnancı Toplam Puanları Açısından Farklılaşmasının Analizi

Ölçek	Grup	n	Mean	U	p
Adil Dünya İnancı	İlk Defa Suça Sürüklenen Çocuk Sayısı	77	52,7143		
	Mükerrer Suça Sürüklenen Çocuk Sayısı	73	40,7808	5365,500	0,00

Toplam	150
--------	-----

Mükerrer suça sürüklenmenin adil dünya inancı toplam puanına göre fark gösterip göstermediğine 0,05 anlamlılık düzeyinde Mann Whitney U testi ile bakılmış, anlamlı bir farklılık bulunmuştur ($p=0,00$).

Tablo 6: Mükerrer Suça Sürüklenmede Adil Dünya İnancı Alt Ölçeklerinin Puanları Açısından Farklaşmasının Analizi

Ölçek	Grup	n	Mean	U	p
Kişisel (Bireysel) Adil Dünya İnancı	İlk Defa Suça Sürüklenen Çocuk Sayısı	77	27,5065		
	Mükerrer Suça Sürüklenen Çocuk Sayısı	73	19,1507	5188,500	0,00
Toplam		150			
Genel Adil Dünya İnancı	İlk Defa Suça Sürüklenen Çocuk Sayısı	77	25,2078		
	Mükerrer Suça Sürüklenen Çocuk Sayısı	73	18,2192	5221,000	0,00
Toplam		150			

Mükerrer suça sürüklenmenin adil dünya inancı envanterinin alt ölçeklerinden olan kişisel (bireysel) adil dünya inancı puanına göre fark gösterip göstermediğine 0,05 anlamlılık düzeyinde Mann Whitney U testi ile bakılmış, anlamlı bir farklılık bulunmuştur ($p=0,00$).

Mükerrer suça sürüklenmenin adil dünya inancı envanterinin alt ölçeklerinden olan genel adil dünya inancı puanına göre fark gösterip göstermediğine 0,05 anlamlılık düzeyinde Mann Whitney U testi ile bakılmış, anlamlı bir farklılık bulunmuştur ($p=0,00$).

Sonuç ve Tartışma

Bu çalışma, 2021-2022 yılları içerisinde Erzurum ili sınırları içindeki Erzurum Adliyesinde suç dosyası bulunan, ilk suç işleme tarihinde 12-18 yaş aralığında olan, sosyal inceleme raporu düzenlemek amacıyla görüşme yapılan 174 suça sürüklenen çocuk katılımcıdan oluşmaktadır. İlk defa suça sürüklenen çocuklar ile mükerrer suça sürüklenen çocuklar arasında adil dünya inançları ve çocukluk çağı travmaları puanları karşılaştırılarak yukarıda verilen araştırma sorularına cevap aranmıştır.

Çalışmada öncelikle “Çocukluk çağı toplam puanı ile adil dünya inancı toplam puanı arasında anlamlı bir ilişki var mıdır?” sorusuna yanıt aranmıştır. Araştırma bulguları çocukluk çağı travmatik deneyimi yaşayan suça sürüklenen çocukların adil dünya inançlarının anlamlı derecede daha az olduğunu göstermektedir. Bu bulguyu destekler şekilde Almanya’da 66 genç erkek mahkûmun katılımcı olarak seçildiği çalışmada (Otto ve Dalbert: 2005: 569-571) suça sürüklenen çocukların adil dünya inançları ve ailevi geçmişleri incelenmiştir. Araştırma neticesinde yüksek adil dünya inancına sahip suça

sürüklenen çocukların davranışları gözlemlendiğinde daha fazla uyumlu olup başarı oranlarının yüksek olduğu, öfke sorunları ile daha iyi düzeyde başa çıkabildikleri ve adalet duyguların yüksek olması sebebi ile daha az disiplin sorunları yaşadıkları belirtilmiştir. Çalışmanın dikkate çekici bulgusu ise adil dünya inancı yüksek olan çocukların aile hayatlarına bakıldığında travmatik deneyim az yaşamış olmalarıdır. Her iki değişken arasında ilişkinin varlığı, hangisinin diğerini etkilediği sorusunu da beraberinde getirmektedir. Bu araştırma bulgularının iki değişken arasında nedensel ilişkinin varlığına işaret ettiğini iddia edemeyiz. Bu iki kavram arasındaki ilişkiyi somut bir şekilde inceleyen Kolk (2018), travma yaşamış çocukların dünyayı tehdit edici, adil ve güvenli olmayan bir yer olarak algıladıklarını, çocukluk çağı travma deneyimlerinin bireylerin adil dünya inancını olumsuz yönde etkilediğini vurgulamaktadır. Bu bakış açısına göre travmatik yaşantıların adil dünya inancını olumsuz yönde etkilediği değerlendirilmiştir. Bu görüşü destekler şekilde Lerner'in (1965) adil dünya inancını açıklarken bahsettiği gibi kişinin başına gelen olaylar ve çevresel faktörler kişinin adil dünya inancını düşürmekte olup kişi dünyayı tehdit edici bir yer olarak algılar ve kendi başına gelen olayların adaletli olmadığını düşünür. İstanbul Ceza İnfaz Kurumunda yapılan çalışma (Danışman ve Berberoğlu, 2016) neticesinde de 15-18 yaş aralığında geçmişte travma deneyimi yaşamış çocukların adil dünya inançlarının az olduğu, travmatik yaşantılar puanları ile adil dünya inançları puanları arasında ilişkinin bulunduğu, çocukluk döneminde travmatik yaşantılar ve örseletici deneyimler ne kadar artarsa kişinin adil dünya inancı da o derecede olumsuz etkilendiği sonucuna ulaşılmıştır.

Çalışmanın sonraki araştırma sorusu 'Mükerrer suça sürüklenmede çocukluk çağı travmaları toplam puanı, duygusal istismar, fiziksel istismar, duygusal ihmal, fiziksel ihmal alt ölçek puanlarına göre anlamlı farklılaşma var mıdır?' olarak belirlenmiştir. Araştırma bulguları mükerrer suça sürüklenen çocukların ilk defa suça sürüklenen çocuklara göre anlamlı derecede daha fazla çocukluk çağı travmatik deneyimler yaşamış olduklarını göstermektedir. Çocukluk çağı travmatik yaşantılar ile ergenlik döneminde suça sürüklenme arasında ilişkinin olduğunu söyleyen pek çok çalışma mevcuttur (ör., Bridges, 1926; 2017; Arabacı, Beşer, Bilaç, Uzunoglu ve Ozan, 2019; Atlı, 2019; Williams, 2020). Mevcut çalışmada bunun yanı sıra yukarıda da belirtildiği üzere mükerrer suça sürüklenen çocuklarda çocukluk çağında deneyimlenen travmaların daha fazla olduğu anlaşılmıştır. 698 çocuğun katılımcı olduğu kesitsel bir çalışmada ise (Cho ve Lee, 2022) çocukların 3 yıl takibi yapıldığında çocukların %61,5'i tekrar suça sürüklendiği ve tekrar suça sürüklenenlerin çocukluk döneminde travma deneyimi yaşadığı değerlendirilmiştir. Diğer taraftan, lise dönemine geçmeden travmatik olay deneyimleyen çocukların erken yaşta olumsuz kendine ve başkalarına zarar verici, okul ve sosyal çevre kurallarına uygun olmayan davranışlarda bulunma oranları da yüksek olabilmektedir (Marsiglio, Chronister, Gibson ve Leve, 2014).

Çalışma neticesinde ayrıca mükerrer suça sürüklenen çocukların ilk defa suça sürüklenen çocuklara göre her bir çocukluk çağı travmaları alt ölçek puanlarının daha fazla olduğu anlaşılmıştır. Burada dikkat çeken başka bir durumun duygusal ihmal puanının diğer çocukluk çağı travmaları alt ölçek puanlarına göre mükerrer suça sürüklenen çocuklarda daha fazla olduğu değerlendirilmiştir. Duygusal ihmalin diğer çocukluk çağı travmalarına göre suça sürüklenmede daha fazla etkin rol oynadığı başka çalışmalarda da yer almaktadır (Özdemir ve ark., 2011). Bunun sebebinin açıklanmasında özellikle ebeveynler ve bakım veren kişiler tarafından çocukluk çağında duygusal olarak ihmal edilen çocukların çocukluk ve yetişkinlik dönemlerinde sosyal ve psikolojik sorunlarla karşılaşmaya devam ettikleri, fizyolojik olarak da beyin hücrelerinin zarar görmesine yol açtığı, bu çocukların rehabilite süreçlerinin daha zorlu olduğu görüşü etkin olmaktadır (Wilson ve ark., 2012). Yalnızca psikolojik olarak etkin rol oynadığı düşünülen duygusal ihmalin farklı sorunlara da yol açarak bireyler üzerinde hayat kalitesini düşürecek sorunlarla karşı karşıya kalmasına sebep olduğu değerlendirilmiştir.

Araştırmada son olarak 'Mükerrer suça sürüklenmede adil dünya inancı toplam puanı, kişisel (bireysel) adil dünya inancı ve genel adil dünya inancı alt ölçek puanlarına göre anlamlı farklılaşma var mıdır?' sorusuna cevap aranmıştır. Mükerrer suça sürüklenmede adil dünya inancı toplam puanı, kişisel (bireysel) adil dünya inancı ve genel adil dünya inancı alt ölçek puanlarına göre farklılaşma durumunun analizine bakıldığında; ilk defa ve mükerrer suça sürüklenen çocukların adil dünya inançları toplam puanları arasında anlamlı derecede farklılık olduğu görülmektedir. Mükerrer suça sürüklenmede kişisel (bireysel) adil dünya inancı ve genel adil dünya inancı alt ölçek puanlarına göre de anlamlı derecede farklılık olduğu görülmektedir. Adil dünya inancı puanlarının beklenen şekilde mükerrer suça

sürüklenen çocuklarda daha az olduğu görülmektedir. Hem adil dünya inancı toplam puanının hem de alt ölçeklerinin anlamlı derecede her iki grupta belirgin farklılık olması ile; birden fazla kez suça sürüklenen çocukların kendi başlarına gelen olayları ve içinde buldukları dünyayı daha adaletsiz olarak yorumladıkları, bunun yanı sıra geleceğe karşı daha umutsuz, savunmasız, tedirgin ve güvensiz oldukları çıkarımında bulunulmuştur. Adil dünya inancı düşük olan bireylerin suç davranışına yönelmesinin sebebini açıklarken Dalbert ve Filke (2007: 1518) adil dünya inancına sahip olmayan kişilerin öfke duygusunu yoğun olarak yaşadığını ifade etmişlerdir. Genç erkek mahkûmlarla yapmış oldukları çalışmada adil dünya inançları yüksek olan mahkûmların öfke duygusu uyaranları ile karşılaştıklarını kendilerini kontrol edebildikleri, ancak adil dünya inançları zayıf olanların ise bağırma, hakaret etme, saldırma, kendine ve başkalarına zarar verme gibi tepkiler verdikleri gözlemlenmiştir. Bu davranışların da tekrar suç davranışına yönelmede etkin rol oynadığı göz önünde bulundurulduğunda adil dünya inancı ve mükerrer suça sürüklenme kavramları arasındaki ilişki önem arz etmektedir. Ayrıca Lench ve Cahang (2007: 126-128) adaletsiz dünya inancına sahip bireylerin özelliklerini incelediği çalışmada dünyayı adaletsiz bir yer olarak algılamının bireylerde şu düşüncenin baskın olduğunu belirtmişlerdir: Olumlu bir davranışta bulunduğumda ödüllendirileceğimi düşünmüyorum. Bu düşünce yapısının baskın olduğu bireylerde öfke duygusu, savunmacı başa çıkma, düşük iyimserlik, risk algısının yüksek olduğu bulunmuştur. Bunun sonucunda ise bu kişilerde uyumsuz davranış gözlemlenmesi olasılığının yüksek olduğu vurgulanmıştır.

Mükerrer suça sürüklenen çocuklarla ilgili daha önce çeşitli konularda çalışmaların yanında bu araştırmanın hem çocukluk çağı travmaları hem de adil dünya inancına odaklanılan bir çalışma olduğu için önem taşımaktadır. Çalışma neticesinde söz konusu değişkenler arasında anlamlı ilişki bulunması ve mükerrer suça sürüklenen çocuklarda çocukluk çağı travma deneyimlerinin fazla olması ve adil dünya inancının daha zayıf olması sonucuna ulaşılması bir sonraki yapılacak olan çalışmalara yol gösterici olabilmektedir. Çalışmanın sınırlılıkları içerisinde genelleme yapabilmek için uygun örneklem bulunması da bir sonraki çalışmalarda farklı bölgelerden daha fazla kapsayıcı suça sürüklenen katılımcı ile benzer çalışmaların yapılması önemli olacaktır. Çocukluk çağı travmatik yaşantıların bireyler üzerinde adil dünya inancına dair olumsuz etki yarattığı, bu nedenle çocukluk çağında deneyimlenen travmalara erken dönemde bireylerin adalet ve adil dünyaya ilişkin görüşlerinin olumlu yönde değiştirebilecek etkili müdahale yöntemlerinin araştırılması dikkate alınabilir. Adalet ve adil dünya inancının bireylerin sadece kişisel yaşamlarına değil sosyal yaşamlarını da etkilediği düşünülmürse çocukluk çağı travmalarına erken müdahalenin bireylerin psikososyal gelişimine de olumlu katkı sağlayacağı öngörülmektedir. Çocuğun içinde bulunduğu aile yapısı, çocuğa yönelik yapılacak uygun müdahalelerin doğru zamanda ve sağlıklı şekilde yürütülmesi için ayrıca önem taşımaktadır. Bu sebeple özellikle ebeveynlerin bu konuda bilinçlenmesi için aile bireylerine yönelik çalışmalar yürütülmesi müdahale süreci kolaylaştıracağı düşünülmektedir.

Adli süreçte suça sürüklenen çocuklar ile sosyal inceleme raporu düzenleme aşamasında yapılan görüşmeler ve 5395 kapsamında suça sürüklenen çocuk hakkında verilecek olan tedbirler kapsamında uygun müdahalelerin yapılması süreçleri mükerrer suça sürüklenmeyi önleme açısından büyük önem taşımaktadır. Suça sürüklenen çocuklar hakkında verilen tedbirlerin uygulanması hususunda gerekli takibin yapılması ve tedbire devam etme konusunda dirençli olan çocukların ayrıca ele alınıp farklı kurumlar ile iş birliği içinde olunarak her çocuk özelinde uygun müdahale programlarının geliştirilmesi de önem arz etmektedir. Bunun yanında erken müdahale edilmesi açısından kovuşturma aşamasından önceki süreçte örneğin soruşturma aşamasında suça sürüklenen çocuklar hakkında sosyal inceleme raporu düzenlenerek uygun rehabilitasyon sürecinin daha erken başlaması mükerrer suçlarla mücadelede anlamlı olabilir. Kovuşturma aşamasına kadar geçen süreçte çocuğun tekrar tekrar suça sürüklenme riski bulunduğundan en kısa sürede sağıltım çalışmalarının başlatılması süreci olumlu yönde etkileyeceğini düşünmekteyiz. Son olarak, söz konusu uygulamalarla ilgili değerlendirmelerin etkinliğinin delil temelli yaklaşımlarla test edilmesinin önemini altını çizmek isteriz.

Kaynakça

- Adli Sicil ve İstatistik Genel Müdürlüğü. (2021). Adli istatistikler 2021. Erişim adresi: <https://adlisicil.adalet.gov.tr/Resimler/SayfaDokuman/310520221416422021H%C4%B0ZMETE%C3%96ZELK%C4%B0TAP.pdf>
- Arabacı, L. Beşer, N. Uzunoğlu, G. Bilaç, Ö. ve Ozan, E. (2019). Suça itilmiş ergenlerde ebeveyn tutumu ve çocukluk çağı travmalarının belirlenmesi. *Klinik Psikiyatri Dergisi*, 22, 219-227.
- Atlı, C. (2019). Psikolojik olgu: cinsel şiddet. 1-5. https://www.researchgate.net/publication/338038329_Psikolojik_Olgu_Cinsel_Siddet
- Bartollas, C. ve Schmallegger, F. (2017). Çocuk suçluluğu. Nobel Akademik Yayıncılık.
- Bernstein, D., Stein, J., Newcomb, M., Walker, E., Pogge, D., Stokes J. ... Zule, W., (2003). Development and validation of a brief screening version of the childhood trauma questionnaire. *Child Abuse*, 27, 169-190.
- Bridges, B. (1926). Factors contributing to juvenile delinquency. *American Institute of Criminal Law and Criminology*, 17, 531.
- Cho, M. ve Lee, C. (2022). Childhood maltreatment and repeat offending in juvenile delinquents: a propensity score matched-control study. *Youth and Society*, 54(7), 1178-1199.
- Dalbert, C. (1999). The world is more just for me than generally: about the personal belief in a just world scale's validity. *Social Justice Research*, 12, 79-98.
- Dalbert, C., ve Filke, E. (2007). Belief in a personal just world, justice judgments, and their functions for prisoners. *Criminal Justice and Behavior*, 34(11), 1516-1527.
- Dalbert, C. (2009). Belief in a just world. *Handbook Of Individual Differences in Social Behavior*, 288-297.
- Danışman, I. ve Berberoğlu, E. (2016). Suça yönelen ergenlerde, çocukluk döneminde örseleyici yaşantılara maruz kalma düzeyi ile adil dünya inancı arasındaki ilişkinin incelenmesi. *Anadolu Psikiyatri Dergisi*, 17(2), 111-119.
- Delisi, M., Fox, B. H., Fully, M., ve Vaughn, M. G. (2018). The effects of temperament, psychopathy, and childhood trauma among delinquent youth: a test of delisi and vaughn's temperament-based theory of crime. *International Journal of Law and Psychiatry*, 57, 53-60.
- Driessen, M., Schroeder, T., Widmann, B., Von Schonfeld, C., ve Schneider, F. (2006). Childhood trauma, psychiatric disorders, and criminal behavior in prisoners in germany: a comparative study in incarcerated women and men. *Journal of Clinical Psychiatry*, 67(10), 1486-1492.
- Freeman, N. J. (2006). Socioeconomic status and belief in a just world: sentencing of criminal defendants. 1. *Journal of Applied Social Psychology*, 36(10), 2379-2394.
- Göregenli, M. (2003). Şiddet, kötü muamele ve işkenceye ilişkin değerlendirmeler, tutumlar ve deneyimler. *İşkencenin Önlenmesinde Hukukçuların Rolü Projesi Raporu*. İzmir.
- Honor, G. (2015). Childhood trauma exposure and toxic stress: what the pnp needs to know. *Journal of Pediatric Health Care*, 29(2), 191-198.
- Kılınç, S., ve Torun, F. (2011). Adil dünya inancı. *Psikiyatride Güncel Yaklaşımlar*, 3(1), 1-14.
- Kızmaz, Z. (2007). Mükerrer suçlulukla ilintili değişkenler. *Fırat Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 17(2), 227-249.
- Kolk, Bessel, A. (2018). Beden kayıt tutar: travmanın iyileşmesinde beyin, zihin ve beden. (Çev: M. Nurdan). Nobel Akademik Yayıncılık.

- Lench, H. C., ve Chang, E. S. (2007). Belief in an unjust world: When beliefs in a just world fail. *Journal of Personality assessment*, 89(2), 126-135.
- Lerner, M. (1965). Evolution of performance as a function of performer's reward and attractiveness. *Journal of Personality and Social Psychology*, 355-360.
- Marsiglio, M. C. Chronister, K. M. Gibson, B. ve Leve, L. D. (2014). Examining the link between traumatic events and delinquency among juvenile delinquent girls: a longitudinal study. *Journal of Child & Adolescent Trauma*, 7, 217-225.
- Myers, D. G. (2015). Sosyal psikoloji, (Çev. Editörü Serap Akfırat). Nobel Yayınları, Ankara.
- Otto K. ve C. Dalbert, (2005). Belief in a just world and its functions for young prisoners. *Journal Of Research In Personality*, 559-573.
- S., Melanie Marks Padmal, (2009). Traumatic experiences, post-traumatic stress disorder and obsessive-compulsive disorder. *International Review of Psychiatry*, 13(3), 172-180.
- Şar, V., Öztürk, E. ve İkizkardeş, E. (2012). Çocukluk çağı ruhsal travma ölçeğinin Türkçe uyarlamasının geçerlilik ve güvenilirliği. *Türkiye Klinikleri Journal Of Medical Science*, 32, 1054-1063.
- TÜİK (2019). Ceza infaz kurumu istatistikler. <https://data.tuik.gov.tr/Bulten/Index?p=Ceza-Infaz-Kurumu-Istatistikleri-2019-33625>.
- TÜİK (2020). Suç türü ve suçun işlendiği yaş grubuna göre ceza infaz kurumuna giren hükümlüler 2011-2020. <https://data.tuik.gov.tr/Bulten/Index?p=Ceza-Infaz-Kurumu-Istatistikleri-2020-37202>.
- Özdemir, O., Polat, F. H., Besiroglu, L., Selvi, Y., Özdemir, P., Atli, A., Akbayram, S. (2011). Suça yönelen erkek ergenlerde travmatik yaşantılar, dissosiyasyon ve suça karşı tutumlar. *Anadolu Psikiyatri Dergisi*, 12(1), 68-75.
- Öztürk, M. (2011). Çocuk hakları açısından çocuk ihmali ve istismarı. Çocuk Vakfı Yayınları.
- Türk, B. ve Hamzaoglu, N. (2019). A psycho-social investigation on the causes of juvenile delinquency. *International Journal of Humanities and Social Development*, 3(2), 50-64.
- Williams, A. (2020). Early childhood trauma impact on adolescent brain development, decision making abilities, and delinquent behaviors: policy implications for juveniles tried in adult court systems. *Juvenile And Family Court Journal*, 71(1), 5-17.
- Wilson, R. S., Boyle, P. A., Levine, S. R., Yu, L., Anagnos, S. E. ... Bennett, D. A. (2012). Emotional neglect in childhood and cerebral infarction in older age. *Neurology*, 79(15), 1534-1539.
- Yüksel, M. ve Çifci, E. (2017). Yetişkin hükümlülerin çocukluk çağı travma düzeyinin bazı değişkenler açısından incelenmesi. *Türkiye Adalet Akademisi Dergisi*, (30), 57-86.

Beyan ve Açıklamalar

Etik Beyan: Bu çalışmanın hazırlanma sürecinde bilimsel ve etik ilkelere uyulmuş olup yararlanılan tüm çalışmalar kaynakçada belirtilmiştir. Bu çalışma Polis Akademisi, Güvenlik Bilimleri Enstitüsü, Suç Araştırmaları Anabilim Dalında Dr. Öğr. Üyesi Ahmet Demirden danışmanlığında başarıyla savunulan “Çocukluk Çağı Travmaları ve Adil Dünya İnancı ile Çocuklarda Mükerrer Suça Sürüklenme Arasındaki İlişkinin İncelenmesi: Erzurum İl Örneği” başlıklı Yüksek Lisans tezinden üretilmiştir. Bu çalışma, Polis Akademisi Güvenlik Bilimleri Enstitüsü'nden alınan etik kurul kararı çerçevesinde gerekli izinler sağlanmıştır (40843807-3192 / 28.06.2021).

Yazar Katkısı: Kavram/fikir; veri toplama/işleme Şule Zehra Gülmez (katkı oranı %100); eleştirel inceleme ve düzenleme Ahmet Demirden (katkı oranı %100); analiz Mustafa Durak (katkı oranı %100) tarafından yapılmıştır. Metnin yazılmasında yazarlar eşit oranda katkıda bulunmuştur. Yazarlar makalenin yayınlanan versiyonunu okumuş ve kabul etmiştir.

Finansman: Bu çalışma herhangi bir fon desteği almamıştır.

Çıkar Çatışması: Yazarlar herhangi bir çıkar çatışması beyan etmemektedir.

İntihal: Bu makale, en az iki hakem tarafından incelendi ve intihal içermediği teyit edildi.